

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СУЧАСНОГО КОМПЕТЕНТНОГО РЕДАКТОРА: ПРОБЛЕМА МОДЕРНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті з позиції компетентнісного підходу розглядається проблема необхідності вдосконалення навчального середовища, в якому відбувається професійна підготовка майбутніх редакторів. Уточнюється поняття освітнього середовища у контексті професійної підготовки редакторів, дається коротка характеристика його структурних компонентів. Автор виділяє систему критеріїв, на основі яких описує теоретичну модель ефективного освітнього середовища із підготовки компетентних високопрофесійних редакторів.

This article offers the problem of learning environment's improve by competency approach. Learning environment dedicated for training of future editors. Clarifies the concept of learning environment in the context of training editors, provided a brief description of its structural components. The author describes the theoretical model of an effective learning environment to prepare highly competent editor.

Динамічні зміни, які відбуваються із людством у останній час, знайшли своє відображення й у трансформації соціального запиту на професіоналів різних сфер, зокрема на професію редактора. Професійний портрет редактора змінився, тепер він описується порівняно ускладненою структурною та функціональною моделлю професії. Професійні обов'язки редактора та прикладний діапазон їх реалізації значно розширились.

Ефективна та адекватна щодо вимог сьогодення професійна підготовка редактора на високому методичному рівні можлива за умови використання сучасних освітніх інновацій у процесі досягнення навчальних цілей освітньої діяльності, зокрема компетентнісного підходу. Впливові українські та іноземні науковці аргументовано переконують у перспективності та рентабельності підходу, орієнтованого на формування компетентного спеціаліста як на результат освітнього процесу [9; 10; 11]. Биков В.Ю. та Жук Ю.О. зазначають, що загальна мета професійної освіти реалізовується, зокрема, і через таку освітню ціль: “формування і розвиток професійно значущих якостей, конкурентноспроможної професійної компетентності” [3, 64].

Успішна реалізація компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутніх редакторів передбачає, крім усього іншого, і необхідність створення спеціалізованого навчального середовища (НС), структурний та змістовий рівні якого б сприяли повноцінному розв'язанню фундаментальних завдань підготовки редакторів-професіоналів.

Мета статті – теоретичне розроблення схематичної моделі навчального середовища із підготовки висококваліфікованих редакторів у світлі компетентнісного підходу.

Об'єктом дослідження є навчальне середовище як педагогічний феномен. Предметом – теоретична модель ефективного навчального середовища, в якому здійснюється професійна підготовка висококваліфікованих редакторів на засадах компетентнісного підходу.

Мета дослідження досягається розв'язанням таких завдань: формалізацією компетентнісної моделі редактора; уточненням поняття навчального середовища із підготовки висококваліфікованих редакторів як педагогічного явища у світлі компетентнісного підходу та з'ясуванням основних структурних компонентів НС; розробленням теоретичної моделі НС.

Компетентнісна модель редактора. Сутність компетентнісного підходу в освіті полягає у переорієнтації результатів навчання із отримання знань та умінь студентом на формування компетентностей як глибинних особистісних якостей спеціаліста.

Компетенція – це базова якість індивідуума, яка сприяє ефективному виконанню завдань у чітко регламентованій системі вимог до них [11, 9].

Компетентність редактора – це комплекс особистісних якостей, які дають можливість редактору виконувати свої функціональні обов'язки на високому професійному рівні. На структурному рівні – це знання та навички, мотиви, професійна Я-концепція, специфічні психофізіологічні особливості людини, унікальні для кожної предметної галузі [11].

Редактор як професіонал здійснює свою трудову діяльність у трьох ключових вимірах: організаційному (забезпечення ефективної діяльності редакції видання), творчому (безпосередня редакторська робота над проектами видань) та промоційному (бачення видання як комерційного продукту) [14, 212-218]. Звідси і впливає специфіка моделі професійних компетенцій редактора, які необхідні для ефективної роботи над проектами традиційних видань (ТВ) та електронних видань (ЕВ) (див. рис. 1).

Навчальне середовище як педагогічне явище знаходиться у полі зору багатьох науковців [1; 4; 5; 6; 7; 12; 13; 15].

Жук Ю.О. пропонує таке визначення НС: “під навчальним середовищем можна розуміти таке штучно побудоване середовище, структура і складові якого сприяють досягненню цілей навчально-виховного процесу” [7, 108]. Отже, навчальні цілі та завдання визначають особливості структурної будови НС.

Биков В.Ю. розглядає це поняття у технологічній площині, зазначаючи, що “навчальне середовище – це структурно упорядкована педагогічною технологією множина елементів системи ЗН (засобів навчання – *примітка моя* – С.Т.), які застосовуються для ресурсного забезпечення навчально-виховного процесу” [2, 188].

Навчальне середовище характеризується параметром життєвий цикл, який “визначається часом існування інформації в активній формі, тобто часом, який потрібен для сприймання та засвоєння суб'єктом навчання інформації, що циркулює у межах навчального середовища” [7, 109].

Залежно від фокусу дослідження можна виділити НС першого рівня (наприклад, система “студент-викладач”), НС вищих рівнів (“студент-педагогічна система” тощо) [7, 106].

Якщо розглядати поняття НС із позиції професійної підготовки компетентних редакторів, то його можна уточнити таким чином: навчальне середовище – це орієнтована на реалізацію компетентнісної моделі редактора система різнорівневих взаємостосунків студента із спеціалізованими засобами навчання та інформаційним полем професії (системою професійних знань).

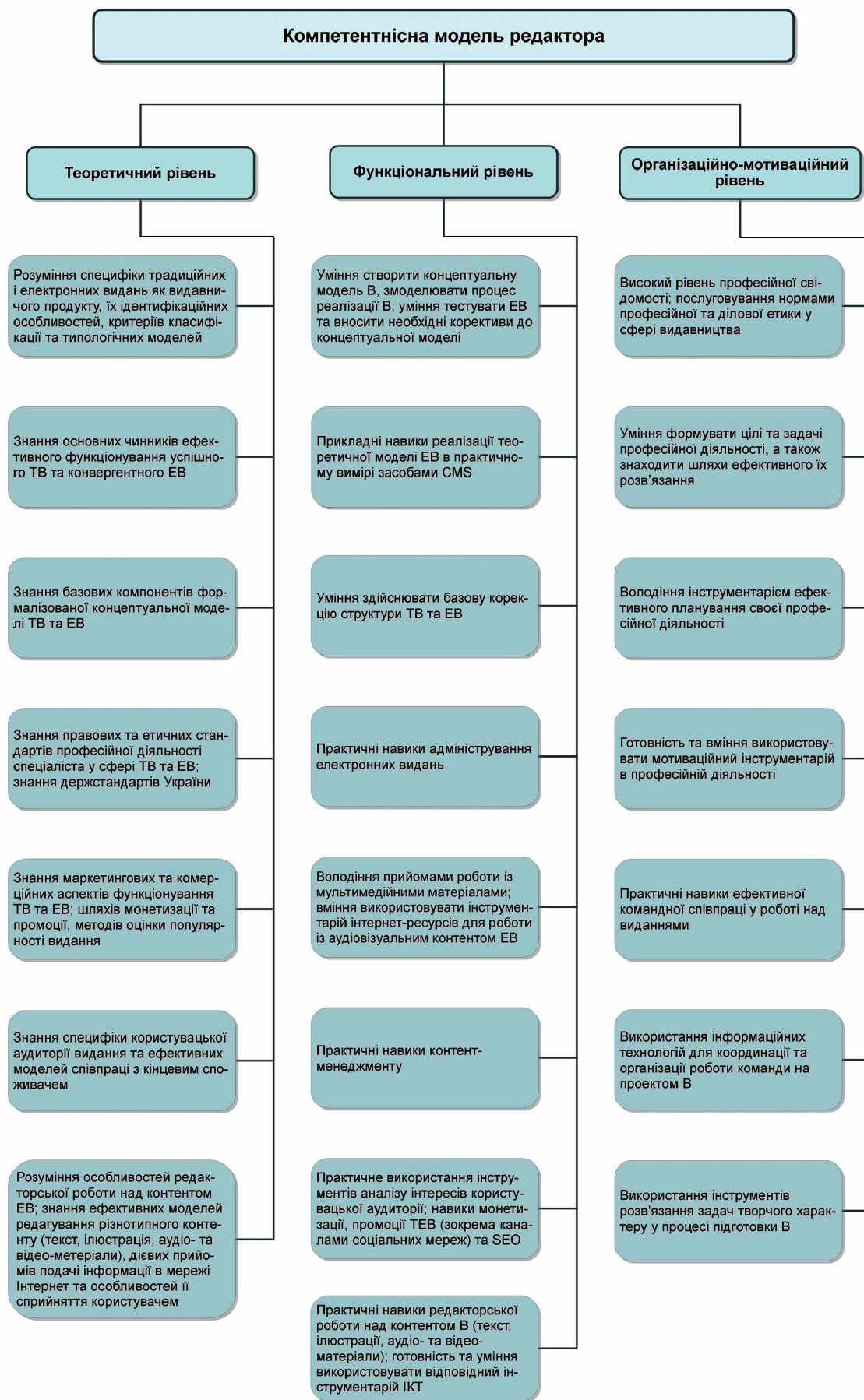

Рис. 1. Компетентнісна модель редактора

Структура навчального середовища. НС – складна динамічна система, яка може адаптуватися до умов навчально-виховного процесу та унікальних особливостей суб'єктів та об'єктів освітнього середовища [6].

Як типові структурні елементи навчального середовища, в якому здійснюється професійна підготовка майбутніх редакторів, візьмемо запропоновані Биковим В.Ю. такі компоненти: цільову (деталізує загальну мету навчання), змістово-інформаційну (репрезентує змістовий вимір навчання), виховну складову, систему засобів навчання, технологічну складову (моделі технологій навчання та дидактичних стратегій їх реалізації), інтелектуальну складову (учасники навчального процесу) та навчальні приміщення [2, 187]. Компоненти НС характеризується певною пластичністю, гнучкістю, завдяки чому їх можна розгортати у різні моделі – “ієрархічні, мережеві, реляційні, нейронні тощо, віддзеркалюючи тим самим, різні моделі технологій навчання” [2, 189-190].

Використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у практиці розгортання навчального середовища (завдяки поліфункціональності ІКТ) значно підвищує ефективність НС у розв'язанні освітніх завдань. Із метою оптимального та повноцінного використання можливостей ІКТ в структурі НС слід передбачити наявність таких компонентів: програмно-апаратної організації інформаційної складової НС; учбово-методичного наповнення її інформаційних ресурсів; організації діяльності педагогічного колективу в самому середовищі [12, 2].

Якщо розглянути структуру НС із точки зору навчально-методичної організації освітнього простору, то варто виділити такі інформаційні підсистеми НС: організаційно-методичний блок, інформаційно-навчальний блок, ідентифікаційно-контрольний блок [4, 68].

Теоретична модель навчального середовища, в якому здійснюється професійна підготовка кваліфікованих редакторів, повинна відповідати системі вимог.

По-перше, якісно високих показників сформованості професійної компетентності редактора можна досягти за умови максимальної іммерсивності [13, 62] (занурення) студента у середовище, наближене до професійних реалій. НС повинно бути спеціально організованим, фахово спрямованим [2, 188].

По-друге, засоби навчання (зокрема ІКТ) повинні займати оптимальне місце у структурі НС.

По-третє, структура НС повинна містити як компонент рівень мікросоціальної взаємодії суб'єктів навчального процесу [7, 106].

По-четверте, повинна бути врахована чітка залежність структури та формату НС від навчальних завдань реалізації компетентнісної моделі редактора [3, 69].

По-п'яте, НС повинно бути креативним багатовимірним індивідуалізованим простором, який сприяє особистісному зростанню та реалізовує персональну освітню траєкторію особистості [15, 116].

По-шосте, НС повинно бути комплексним інформаційним простором, який забезпечує: наявність єдиної бази даних; можливість мультикористувацького використання; розмежування прав доступу до інформації; можливість обміну інформацією між різними об'єктами та суб'єктами НС [12, 3].

Враховуючи вищезазначене, можемо формалізувати теоретичну модель навчального середовища, оптимальну для реалізації компетентнісної моделі редактора, у вигляді блок-схеми (див. рис. 2).

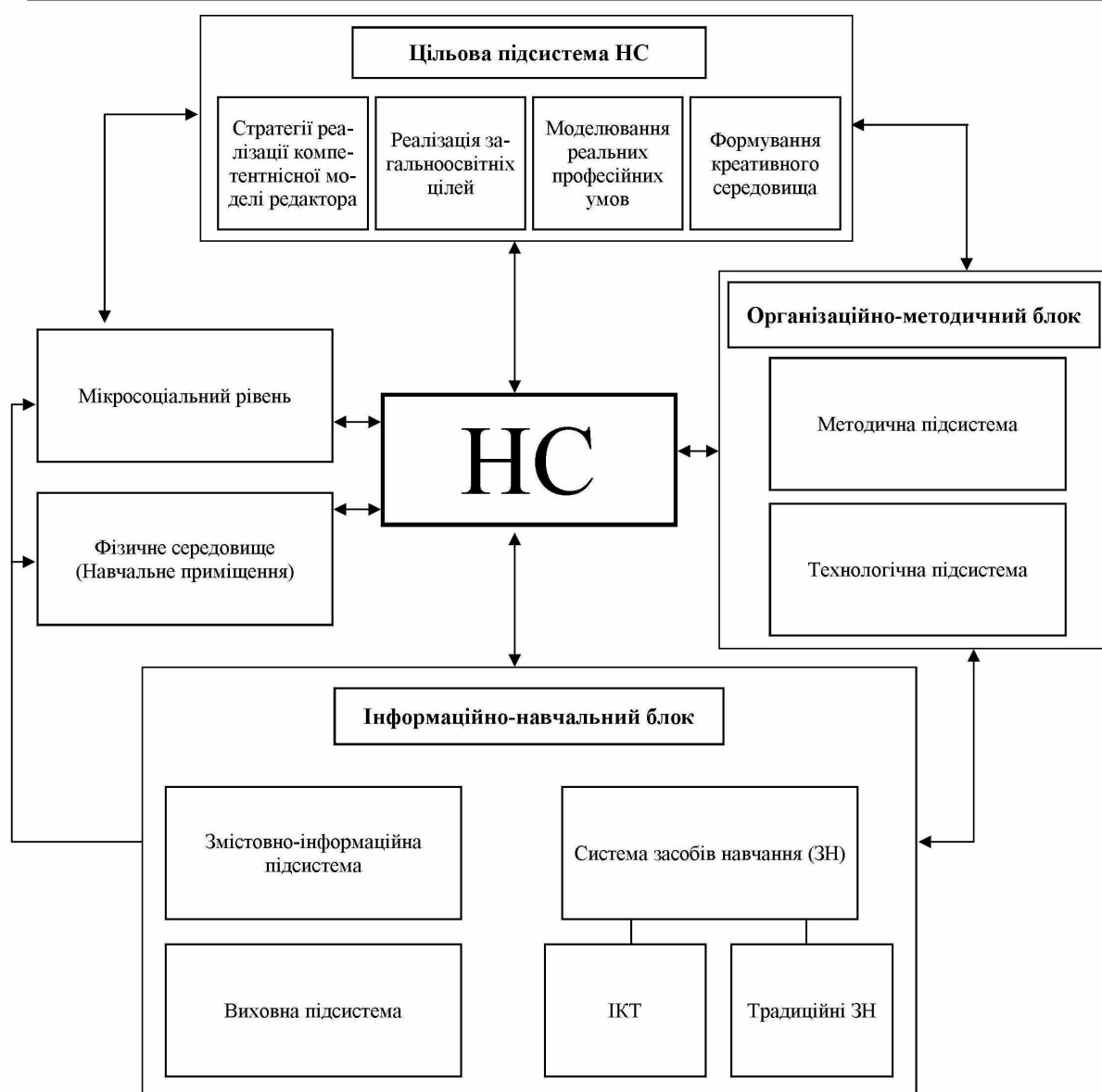

Рис. 2. Теоретична модель навчального середовища

Висновок. Застосування методології компетентнісного підходу до ключових аспектів професійної підготовки висококваліфікованого редактора створює умови для розроблення адекватної вимогам сьогодення теоретичної моделі навчального середовища, яке, за умови його якісного практичного втілення, може ефективно сприяти становленню конкурентноспроможного професіонала з редакторського фаху.

БІБЛОГРАФІЯ

1. Биков В.Ю. Навчальне середовище сучасних педагогічних систем / В.Ю. Биков // Професійна освіта: педагогіка і психологія. – 2004. С. 59-80.
2. Биков В.Ю. Теоретико-методологічні засади створення і розвитку сучасних засобів та е-технологій навчання / В.Ю. Биков // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002 : зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Х. : “ОВС”, 2002. – Ч. 2. – С. 182 – 199.
3. Биков, В.Ю., Жук, Ю.О. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем / В.Ю. Биков, Ю.О. Жук // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. праць. – 2003. – Вип. 1 (5). – С. 64-77.
4. Бойко Б.І. Структурний системний аналіз та його реалізація в навчальних середовищах / Б.І. Бойко // Наукові записки НаУКМА. – 2003. – Т. 21: Комп’ютерні науки. – С. 65-70.

5. Гуржій А.М., Жук Ю.О. Вплив інформаційних технологій на формування навчального середовища / А.М. Гуржій, Ю.О. Жук // Нові інформаційні технології навчання в учбових закладах України : зб. статей за матеріалами доповідей четвертої Української наук.-метод. конф., 12-14 вересня 1995 / Під редакцією І.І.Мархеля. – Одеса, 1997. – С.5-6.
6. Докучаєва В. Синергетична складова процесу створення систем в освітньому просторі / В. Докучаєва // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 23 (186). – Ч. 1. – С. 51-56.
7. Жук Ю.О. Роль засобів навчання у формуванні навчального середовища / Ю.О. Жук // Нові технології навчання. – 1998. – № 22. – С. 106-112.
8. Жук Ю.О. Теоретико-методологічні проблеми формування інформаційного освітнього простору України [Електронний ресурс] / Ю.О. Жук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2007. – №3. — Режим доступу до журн. : <http://www.nbu.gov.ua/e-Journals/ITZN/em3/content/07zuoeei.htm>.
9. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. Авторская версия / И.А. Зимняя. — М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004.
10. Клепко С.Ф. Філософія освіти в європейському контексті / С.Ф. Клепко С.Ф. – Полтава: ПОІППО, 2006. – 328 с.
11. Лайл М. Спенсер-мл., Сайн М. Спенсер. Компетенции на работе / Лайл М. Спенсер-мл., Сайн М. Спенсер; пер. с англ. А.Яконенко. – М.: НІРРО, 2005. – 384 с.
12. Лізунов П.П., Білощицький А.О. Моделі та засоби формування комплексного інформаційно-освітнього середовища навчального закладу / П.П. Лізунов, А.О. Білощицький // Системи обробки інформації. – 2007. – Вип. 5(63). – С. 2-8.
13. Приходченко К.І. Характеристика різнобічних якостей освітнього середовища / К.І. Приходченко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 16 (203). – Ч. II. – С. 61-67.
14. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: практичний посібник / М. Тимошик. – 2-ге вид., стереотипне. – К.: Наша культура і наука, 2006. – 560 с.
15. Ярошинська О. Креативність як провідний принцип побудови освітнього середовища у вищому навчальному закладі / О. Ярошинська // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 1. – С. 113-119.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ткаченко Сергій Володимирович – аспірант кафедри педагогіки КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: формування професійної компетентності майбутніх редакторів.